

Література

1. Даровских О.И. Злоупотребление правом в уголовном судопроизводстве России: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Челябинск, 2013. 25 с.
2. Баєва К.М. Субъекты злоупотребление правом в уголовном судопроизводстве. *Судебная власть и уголовный процесс*. 2017. № 3. С. 94-100.
3. Папкова О.А. Усмотрение суда. Москва: Статут, 2005. 413 с.

УДК 323:351.746.1(477)(043.2)

Вартилецька І.А., к.ю.н., доцент,
Процюк О.В., к.ю.н., доцент,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ЕФЕКТИВНОГО ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Правову основу кримінально-правової охорони національної безпеки України забезпечує потужна нормативно-правова законодавча база, яка включає Конституцію, Кримінальний кодекс України, закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також інші нормативно-правові акти. Як наголошує Конституція України, виключно законами України визначаються основи національної безпеки України. Головні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів та гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності, регламентує Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року № 964. Національна безпека визначається даним Законом як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

Кримінальна протиправність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки Кримінальним Кодексом України (ч. 3 ст. 3 КК). Процес криміналізації суспільно-небезпечних діянь є необхідним етапом встановлення кримінальної протиправності. В цьому процесі важливе місце займає робота над законопроектами щодо встановлення кримінальної відповідальності за актуальні на сьогодні суспільно-небезпечні діяння, що посягають на національну безпеку України, безпеку миру і людства.

Прикладом такої постійної діяльності можна назвати законодавчу ініціативу, відображену в проектах Законів «Про внесення змін до

Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за заперечення міжнародних злочинів, агресії Російської Федерації, злочинів, пов'язаних з окупацією Російською Федерацією частини території України, порушення окремими категоріями осіб заборон та обмежень щодо встановлення зв'язків і взаємодії з органами влади Російської Федерації, окупаційними адміністраціями, посилення відповідальності за кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України, довкілля і власності, вчинені на тимчасово окупованій території України» від 14 вересня 2020 р. № 4085 [1], «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності представників влади за публічне заперечення тимчасової окупації частини території України Російською Федерацією, а також за порушення заборон щодо встановлення зв'язків і взаємодії з незаконними органами (посадовими особами), створеними на тимчасово окупованій території України» від 14 вересня 2020 р. № 4087 [2].

Діяння, про які йде мова в названих законопроектах, мають надзвичайно високий ступінь суспільної небезпечності. Тому пропозиції доповнити Кримінальний кодекс України кримінально-правовими нормами, які передбачають відповідальність за посягання на основи національної безпеки, територіальну цілісність України, заслуговують на повну підтримку.

В той же час, зміст запропонованих законодавчих новацій не завжди має однозначне смислове значення, певні конструкції, терміни і поняття, які відображають елементи та ознаки кожного складу кримінального правопорушення, або протирічать нормам чинного законодавства, або не узгоджуються між собою, тому вимагають аналізу та доопрацювання.

Як звертають на себе увагу запропоновані в названих законопроектах кримінально-правові норми, їх редакція потребує уточнення. Так, у частині 1 статті 110³ КК (проект Закону № 4085 від 14.09.2020 р.) визначено, що «поширення ним (мається на увазі національними публічними діями, посадовими особами) публічних висловлювань, що прямо або опосередковано містять ознаки визнання законності тимчасової окупації Російською Федерацією території України...».

Подібна норма сформульована і в проекті Закону № 4087 від 14.09.2020 р. у наступній редакції: «публічне заперечення представником влади тимчасової окупації частини території України Російською Федерацією, поширення ним публічних висловлювань, що прямо або опосередковано містять ознаки визнання законності тимчасової окупації...».

Слова, які описують запропонований зміст діяння: «прямо або опосередковано містять ознаки...» є оціночним висловом, що не має конкретного визначеного значення. Якщо формулювання «прямо» ще можна окреслити, дати якісь межі, то термін «опосередковано» жодним

чином недопустимий в нормах кримінального законодавства.

Невизначеність, багатозначність слова «опосередковано» допускає безмежну кількість його варіацій, допущення будь-якого тлумачення та надання дуже широкого змісту.

Зрозуміло, що «пряме визнання законності тимчасової окупації Російською Федерацією території України...» передбачає чітке формулювання певних сентенцій, слів, виступів. Зміст таких висловів матиме закінчений характер і конкретизований характер їх суспільної небезпечності.

Для недопущення неоднозначності у визначенні ознак складу запропонованого кримінального правопорушення в правозастосовчій практиці пропонується відмовитись від термінів «прямо або опосередковано».

Обґрунтованим буде запропонувати наступну редакцію тексту: «...поширення ... публічних висловлювань, що містять ознаки визнання законності тимчасової окупації Російською Федерацією території України...».

Звертає на себе увагу запропоноване в проекті Закону № 4085 від 14.09.2020 р. формулювання складу кримінального правопорушення в частині 1 статті 110³ КК України, яке значно переобтяжене смисловими зворотами та складними висловлюваннями.

У стислому вигляді сформульована конструкція злочинного діяння виглядає наступним чином: «поширення ... висловлювань, що ... містять ознаки визнання законності тимчасової окупації..., підтримки дій Російської Федерації..., повного або часткового виправдання дій Російської Федерації...» і так далі по тексту.

До самої пропозиції криміналізувати суспільно-небезпечні діяння одразу виникає питання: яке саме діяння утворює ознаки складу правопорушення? Мова йде про «висловлювання, що містять ознаки визнання, виправдання, підтримки, засудження тощо» чи протиправне діяння полягає у визнанні... виправданні..., підтримці, засудженні». Тобто є лише ознаки таких активних дій чи самі активні дії?

Для конструювання кримінально-правових норм, як і інших правових норм, характерно і властиво чітке, логічно узгоджене формулювання всіх ознак складу кримінального правопорушення, яке не допускає неоднозначності, двозначності чи частковості («містить ознаки...») у викладі правових понять. При цьому, використання оціночних понять в процесі конструювання є невід'ємною частиною законотворчого процесу. І як зазначають науковці, оскільки відмовитись від використання оціночних понять при конструюванні кримінально-правових норм практично неможливо, то особливої актуальним набуває питання про зміст, обсяг та єдність понять, що використовуються у Кримінальному кодексі України [3].

Вищевикладене дозволяє стверджувати, що більш логічним і обґрунтованим буде викласти запропоновану норму в наступному вигляді:

«Публічне заперечення національними публічними діями, посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування тимчасової окупації частини території України Російською Федерацією, визнання законності тимчасової окупації Російською Федерацією частини території України у будь-яких формах, висловлювання підтримки дій Російської Федерації на порушення норм міжнародного права у вигляді посягання на територіальну цілісність України, виправдання дій Російської Федерації по окупації частини території України, засудження дій Збройних Сил України та правоохоронних органів України по відновленню територіальної цілісності України».

Отже, вищевикладене дозволяє стверджувати, що охорона національної безпеки України, законодавче забезпечення стабільності конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності української держави (з урахуванням військової агресії Російської Федерації, окупації частини території України), являється надзвичайно важливим завданням в умовах забезпечення адекватної кримінально-правової протидії протиправним посяганням.

Література

1. Сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69917

2. Сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/zp/page/10>

3. Созанський Т.І. Особливості конструювання кримінально-правових норм, ознакою яких є тяжкі наслідки. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2016. Вип. 40. С. 138-148.

УДК 616-001.2:340.624(043.2)

Варфоломєєв Є.А., завідувач судово-медичного відділу,
Рюміна І.О., лікар судово-медичний експерт гістолог,
ДСУ «Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України»,
м. Київ, Україна

МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УШКОДЖЕНЬ ШКІРИ, СПРИЧИНЕНИХ КОНТАКТНИМИ ЕЛЕКТРОШОКОВИМИ ПРИСТРОЯМИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ДИСТАНЦІЇ ДІЇ

Протягом останніх десятиріч відмічається поширення використання так званої зброї нелетального типу дії, тобто зброї, розробленої, насамперед, для швидкого виведення з ладу особи або матеріалів,